

EMLÉKEZZÜNK

A földvári fogolytábor

A hídvégi (Erdély, Kovászna megye) református egyházközség levéltárában találta meg a nemrég elhunyt dr. Binder Pál a közeli földvári (Brassó megye) hadifogolytáborban 1944/45 telén meghalt foglyok – és a halottak legalább egy részének – jegyzékét. A feljegyzéseket Lőrincz Árpád, egykori hídvégi református lelkész készítette. Aki temetett, Bardócz Mózes mezőbándi (Maros megye) plébános volt, maga is földvári „hadifogoly”, s ő maga is itt pusztult el – több túlélő vallomása szerint – 1945 tavaszán, a legyengült táborlakókat tizedelő tifuszban vagy vérhasban. Hogy kik és hányan sýnlődtek Földváron, hányan haltak itt meg, azt valószínűleg soha nem fogjuk tudni. A hídvégi névsor egyike a kevés hiteles korabeli feljegyzéseknek.

1944-ben az augusztus 23-i fordulatot követően, Románia átállt a Szövetségesek oldalára. Az Észak-Erdélybe benyomuló szovjet és román csapatok nyomában minden helységben megjelentek az 1940-es bécsi döntés előtti román közigazgatás – helyismerettel rendelkező – tisztségviselői. Egyik első ténykedésük a „hadifoglyok” begyűjtése volt. Elsősorban azoké a férfiaké, akik nem tartottak a visszavonuló magyar hadsereggel, hanem a front elvonultával hazatértek szülőfalujukba, városukba. Sok esetben velük azonos elbánásban részesültek soha fronton nem járt emberek is, olyanok akiket a visszatérő régi-áj hatóság önkénye talált valamilyen okból megbízhatatlannak. A legtöbb faluban név szerint kidoboltatták, kik azok, akiknek másnapra – 3-4 napi élelemmel ellátva – a helyi csendőrségen jelentkezniük kell, mert „terménybetakarításra” viszik őket. Akiket így elvittek, azoknak nagy része soha többé nem került haza.

A háromszéki, csíki vagy a Maros mentén emígy „begyűjtött” hadifoglyok egy része a földvári gyűjtőtáborba került. Itt eleinte a brassói sörgyár erjesztőmedencéiben szállásolták el őket (a sörgyár földvári irodáiban kapott helyet a táborparancsnokság), majd a foglyok számának növekedésével hosszú, földbe ásott, náddal fedett „szállás-helyeken”. A tábor helye: a vasútállomás és a község közötti sík terület volt. A földvári gyűjtőtáborból rendszeresen továbbították a foglyokat általában a focsan-i táborba, ahonnan Besszarábiába, a benderi (Tighina) nagy fogolytáborba kerültek, innen irányították át őket a Szovjetunió különböző munkatáborába. Földijeink közül a Kaukázusból tértek haza a negyvenes évek végén. Az elhurcoltak zöme azonban ott pusztult Földváron, Benderben, a Kaukázusban.

A túlzásfoltosság, a higénia hiánya, az alultápláltság következtében 1944 őszétől a földvári táborban tifuszcímű és vérhas szedte áldozatait. Túlélők mesélik: eleinte latrina sem volt a táborban. (A földvári tábor még életben levő foglyainak visszaemlékezéseiről, a kiállott szenvedésekről Daróczy Ferenc közöl dokumentumriportot a Háromszék című lap 1993. május-júliusi számaiban.) „Tisztálkodni” vagy háromszor nyílt lehetőség: a foglyok csoportjait kivezényelték a vasútállomásra, s egy vagonból vízzel locsolták őket. Élelmezésüket a végtelékig „racionalizálták”: reggel „teát”, ebédre burgonyalevest, s napi öt deka (!) kenyeret kaptak.

A Szabad Szó című lap 1945. február 22-i számában riportot közölt *Hatezer magyar internált és hadifogoly sorsa a földvári táborban* címmel. A helyszínen járt riporter (Szabó Zoltán) becslése szerint a foglyoknak legalább a fele beteg.

Nagyjából ugyanakkor a Magyar Népi Szövetség táviratban fordult demokratikus „politikai szövetségeseihez” (1945. február 19-én), a Demokratikus Arcvonal Tanácsá-

hoz és a Miniszterelnökséghez a földvári táborban „fogolynak nyilvánított magyarok ügyében”. Március 19-én a nemrég hivatalba lépett Groza-kormány nemzetiségi minisztere, Vlădescu-Răcoasa a földvári táborba látogatott és bejelentette az Erdély különböző részeiből ártatlanul idehurcoltak azonnali (március 21-i kezdettel történő) hazabocsátását. A tábor kapui – részben – megnyíltak. Ennek ellenére a tömeges elhalálozásoknak – mint a hidvégi lelkész feljegyzéséből kitűnik – még nem lett vége Groza-kormány 1945 júliusi katonai közkegyelmi rendeletének dacára. Októberben Kurkó Gyárfás, a Magyar Népi Szövetség elnöke táviratban arra kérte a kormányfőt, intézkedjék, hogy e rendeletet vonatkoztassák a földvári tábor még mindig fogva tartott 120 magyar foglyára is.

Ma már csaknem lehetetlen megállapítani, a foglyok közül ki pusztult el itt, és ki Focșani-ban, Benderben vagy a Szovjetunió más részein. Néhány (ma is élő) egykori fogolynak sikerült megszöknie innen: éjszaka a szögesdrót-kerítés alatt sikerült átcsúszni, s az Olt-part közel volt. Volt, akit az otthonmaradottak „váltak ki”: egy visszaemlékező elmondotta, érte két ökor árát fizették ki a táborparancsnoknak.

Idősebb helybéliek még emlékeznek: a tömegsírok helyét a síkon utóbb felszántották. A feljebb, a hegyoldalba temettek sírjai nem látszanak: a közelben tömbházak épültek, az egykori sírokat törmelék borítja.¹

Balázs János

HÍREK

Sajónémeti házi múzeum

Sajónémeti község polgármestere, Kövér József évtizedek óta gyűjti, menti a faluban fellelhető régiségeket. A Petőfi utca fölötti Méhes-oldalában épített borházának előtere valóságos múzeum. Hogy mi minden van itt, hosszú lenne felsorolni. Csupán ízelítőül néhány tárgy: kovapisztoly, palatábla, bronzkori használati tárgyak, terítők, kulacsok, imakönyvek, petróleumlámpák, címerek, tükrök, fókók, szobrok, fafaragások, régi pénzek, csecses korszók, csengők, kürtök, bányáslámpák, hordók, bútorok, vad-disznóagarak, karikás ostorok, katonai sisakok, szuronyok, kardok. A borospincét Kövér József szülei építették 1935-ben, a pince előtere, a borház 1964-ben készült.

A balassagyarmati honismereti kör

meghívására az ózdi Bükk Művelődési és Vendéglátó Ház Lajos Árpád honismereti körének hét tagú küldöttsége látogatott el a testvérszervezethez.

Az ózdiakat *Kovalcsik András* ny. tanár a honismereti kör elnöke köszöntötte, majd a vendégek a helyiek többrendezvényén vettek részt. A látogatás folyamán *Nagy Károly* az ózdi kör vezetője, helytörténész egy szép amforát ajándékozott a helyi honismereti körnek. A látogatás végén *Kovalcsik András* szólt a két kör között évekkal ezelőtt kialakult kapcsolat jelentőségéről s ígéretet tett annak további fenntartására, elmélyítésére.

Kerekgyártó Mihály

¹ A cikk megjelent a Brassói lapok 1994. IX. 30. számában, ahol kiegészítésül *dr. Binder Pál* közli 171, a táborban elpusztult, neve után itélve tulnyomó többségében magyar személy nevét. (*Szerk.*)